

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT
DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI
UNIVERSITETI AKADEMIK LITSEYI**

**24-OKTYABR
2025-YIL**

**O'zbek tilining
xalqaro maydondagi
nufuzi: tarix, bugun
va istiqbol**

Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI AKADEMIK LITSEYI**

**O'ZBEK TILINING XALQARO MAYDONDAGI NUFUZI: TARIX,
BUGUN VA ISTIQBOL**

**ВЛИЯНИЕ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА НА МЕЖДУНАРОДНОЙ
АРЕНЕ: ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОСТЬ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

**THE PRESTIGE OF THE UZBEK LANGUAGE IN THE
INTERNATIONAL ARENA: HISTORY, PRESENT, AND FUTURE**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami

OCTOBER 24, 2025

УДК:811.512.133(091)(100)(08)

Bugungi kunda “O‘zbekiston-2030” strategiyasining asosiy vazifalardan biri – ilmiy izlanish yutuqlarini amaliyotga joriy etish yo‘li bilan fan sohalarini rivojlantirish, ya’ni xalqaro ilmiy hamjamiyatda e’tirof etilishiga xizmat qilishdir. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentinnig 2020-yil 20-oktyabrdagi “Mamlakatimizda o‘zbek tilini yanada rivojlantirish va til siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6084-son farmoni ijrosini ta’minlash hamda ta’lim jarayonida o‘zbek tili va adabiyot fanlarini o‘qitishda innovatsion metodlardan foydalanish va o‘qituvchilarga uslubiy yordam ko‘rsatish maqsadida 2025-yil 24-oktyabrda o‘tkaziladigan **“O‘zbek tilining xalqaro maydondagi nufuzi: tarix, bugun va istiqbol”** mavzusidagi Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanning maqolalar to‘plamini e’lon qiladi. Mazkur ilmiy maqolalar to‘plamida o‘zbek tili tarixi va uning xalqaro aloqalardagi o‘rni, hozirgi o‘zbek tilshunosligining dolzarb muammolari, akademik litseylarda o‘zbek tili va adabiyotini o‘qitish metodikasi, turkiy xalqlar adabiyoti tarixi, turkiy tillarning rivoji va o‘zaro o‘xshashliklari, umumiy adabiy merosimizni ilmiy asosda chuqur o‘rganish, madaniy aloqalami zamonaviy texnologiyalar orqali kengaytirish, raqamli texnologiyalar davrida o‘zbek tilining imkoniyatlari, raqamli platformalar orqali integratsiyani amalga oshirishga oid fikrlar yoritib berilgan. To‘plamdan dunyo bo‘yicha taniqli turkiyshunos olimlar, universitetlar, akademik litseylar professor o‘qituvchilari, iqtidorli talabalar hamda o‘quvchilarning maqolalari ham o‘rin olgan.

TAQRIZCHILAR:

Normamatov Sultonbek Ermamatovich - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti professori

Ismailova Vasila Shuxratovna - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

TAHRIR HAY’ATI:

Adizov Bekjon Qo‘chchiyevich - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi direktori

Aliqulova Dilbar Esanovna - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi o‘quv ishlari bo‘yicha direktor o‘rinbosari

Baxtiyorov Qobuljon Odiljon o‘g‘li - Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

Mazkur to‘plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Ilmiy-texnikaviy kengashining 2025-yil 30-oktyabrdagi 4-sonli ilmiy majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.

Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o‘zlari mas’uldirlar.

TURKIYADA ALISHER NAVOIY IJODINI O'RGANISHNING YETAKCHI TENDENSIYALARI

Cho'liiyeva Latofat Sevindikovna

ToshDO'TAU tayanch doktoranti, ToshDO'TAU akademik litseyi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

e-mail: cholliyevalatofat@gmail.ru

10.52773/tsuull.conf.2025.24.10/MMWG8335

Annotatsiya. Ushbu maqolada Turkiyada Alisher Navoiy ijodini o'rganishning tarixiy va zamonaviy tendensiyalari tahlil qilinadi. Maqola Navoiy asarlarining qo'lyozma nusxalari bilan ishlash, tanqidiy matnlar yaratish va tarjima jarayonlarini ko'rib chiqadi. Shuningdek, Turkiyada navoiyshunoslikning yetakchi yo'nalishlari – matnshunoslik va tarjima, tilshunoslik, adabiyotshunoslik va qiyosiy tahlil – batafsil yoritiladi. Tadqiqotda magistrlik va doktorlik dissertatsiyalari, nashr qilingan kitoblar va raqamli resurslar misol tariqasida keltirilgan. Maqola Navoiy merosining Turkiyada sistematik, interdisipliner yondashuv bilan o'rganilayotganini va turk-o'zbek olimlari hamkorligining ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar. Alisher Navoiy, Turkiya, navoiyshunoslik, matnshunoslik, tarjima, tilshunoslik, adabiyotshunoslik, qiyosiy tahlil, qo'lyozma nusxalar, Chig'atoy tili, Xamsa, doston, g'azal

Abstract. This article examines the historical and contemporary trends in the study of Alisher Navoi's works in Turkey. It analyzes the poet's recognition among Turkish scholars and poets, the study of manuscript copies, the creation of critical editions, and the translation processes. Furthermore, it outlines the leading directions in Turkish Navoi studies: textual and translation studies, linguistics, literary studies, and comparative analysis. The study includes examples from master's and doctoral

theses, published books, and digital resources. The article demonstrates the systematic and interdisciplinary approach to studying Navoi's heritage in Turkey and emphasizes the importance of collaboration between Turkish and Uzbek scholars.

Keywords: Alisher Navoi, Turkey, Navoi studies, textual criticism, translation, linguistics, literary studies, comparative analysis, manuscript copies, Chagatai language, Khamsa, epic, ghazal

Turkiyada Alisher Navoiy ijodiga qiziqish shoir tirikligi vaqtidanoq boshlangan. Xondamirning ma'lumotiga ko'ra, XV asr oxirida Hirotga turli o'lkalardan Navoiy asarlarini yuborishlari so'ralgan maktublar kelgan. Shoirning devonlari podshohlarga, sultonlarga, amir va ma'murlarga eng qimmatbaho sovg'a sifatida taqdim qilingan. Chunonchi, 1481-yilda turk sultoni Boyazid Ikkinchiga Navoiy o'zining 33 ta g'azalini hadya sifatida yuborgan. Sulton ularni Bursaga – o'sha davrning mashhur shoiri Ahmad Poshoga yuborib, ushbu g'azallarga nazira yozishni so'ragan. G'azallar shoirda katta taassurot qoldirgan va ularning barchasiga nazira bog'lagan.

Usmonli turk shoirlarining ko'pchiligi o'z asarlarida Navoiyni hurmat-ehtirom bilan tilga olganlar. Misol uchun, usmonli shoirlaridan Dukkakinzoda Yahyo Bey "Gulshani anvor" nomli asarida Alisher Navoiy haqida shunday deydi:

Mîr Nevâyî gül-i bî-hârdur

Hamsesi bir nâfe-i Tatardur.

Sözleridur aşk odunuñ sarsarı

Her biri bahr-ı gazelüñ gevheri.

Vasf idemem zât-ı hired-mendini

Ayn-i acem görmedi mânendini.³⁸

Turkiyada Navoiyga bo'lgan kuchli ishtiyoq va muxlislik navoiyshunoslikning ham ancha erta boshlanishiga sabab bo'lgan. Hozirgi kunga kelib, Navoiy hayoti, ijodi, asarlari tahlili va tarjimalariga bag'ishlangan talaygina tadqiqotlar mavjud.

Turkiyada Navoiy asarlarini o'rganish jarayoni – bu tarixan uzluksiz rivojlanayotgan, manba va metodologiya jihatidan doimiy yangilanib borayotgan ilmiy yo'l. Dastlabki filolog-manbaviy yondashuvlardan tortib, hozirgi kunda raqamli va interdisipliner tahlillargacha bo'lgan taraqqiyot, Turkiyada Navoiyshunoslikni juda xilma-xil, chuqur va amaliy jihatdan boy soha sifatida shakllantirdi. Har bir bosqichda aniq olimlar va ilmiy maktablar o'ziga xos ta'sir ko'rsatdi va bugungi tadqiqotlar shularning barchasini yangi nazariy-metodologik kesimlarda birlashtirmoqda.

Turkiya navoiyshunosligidagi yetakchi tendensiyalarni aniqlash uchun qilinayotgan tadqiqotlarni aniq yo'nalishlarga ajratib, har bir yo'nalishga oid ishlarni alohida tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda Turkiya navoiyshunosligini quyidagi yo'nalishlarga ajratish mumkin:

1. **Matnshunoslik** va tarjima yo'nalishi.
2. **Tilshunoslik** yo'nalishi.
3. **Adabiyotshunoslik** yo'nalishi.
4. **Qiyosiy tahlil** yo'nalishi.

Har bir yo'nalish o'ziga xos metodologiya va manba bazasiga ega bo'lib, Navoiy merosining turli qatlamlarini o'rganishga xizmat qiladi.

I. Matnshunoslik va tarjima yo'nalishi.

³⁸ Çetindağ, Yusuf. Ali Şir Nevai'nin Osmanlı şiirine etkisi. – Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2006, S. 12.

Turkiyada Navoiy asarlarining ilmiy-nazariy tahlili, avvalo, **matnshunoslik** sohasida shakllangan. Bunga sabab Turkiyada ko'p sonli Navoiy asarlari qo'lyozma nusxalari mavjudligidir. Hozirgi kunda Turkiyaning To'pkapi, Sulaymoniya, Ayasofiya, Nuruusmoniya kabi kutubxonalarida minglab qadimgi qo'lyozma asarlar orasida Navoiy asarlari nusxalari ham saqlanmoqda.

Bu qo'lyozmalar magistrlik va doktorlik dissertatsiyalari sifatida davomli ravishda o'rganilib, tarjima qilinib, asarlarning tanqidiy-tahliliy matnlari yaratilib kelinmoqda. Quyida mana shunday tadqiqotlarning ba'zilar bilan tanishib chiqamiz:

1. 1961-yilda Muhammed Sabir "Alisher Navoiyning ilk dostoni "Hayrat ul-abror" haqida tadqiqot"³⁹ nomli doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. Tadqiqot "Hayrat ul-abror"ning tanqidiy matni, ba'zi so'zlar imlosi, til xususiyatlari va lug'atdan tashkil topgan. 2016-yilda ushbu tadqiqot Professor Tanju Seyhan tomonidan nashrga tayyorlanib, "Alisher Navoiy "Hayrat ul-abror" (Qiyosiy matn)⁴⁰ nomi bilan Istanbulda kitob holida bosilgan.

2. 1965-yilda Günay Kutning "Alisher Navoiyning birinchi devoni: "G'aroyib us-sig'ar"⁴¹ nomli doktorlik dissertatsiyasi e'lon qilingan. 2003-yilda esa olimning ushbu ishi Türk Dil Kurumu Yayınları orasida "Alisher Navoiy "G'aroyib us-sig'ar" (Qiyosiy-tanqidiy matn)⁴² nomli 573 sahifalik kitob tarzida nashr etilgan.

³⁹ Sabir, Muhammed (1961). Ali Şir Nevâî'nin İlk Mesnevisi Hayre-tü'l-Ebrar Hakkında Araştırmalar: Edisyon Kritik-İmlâ-Dil Hususiyetleri ve Lügatçe, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

⁴⁰ Sabir, Muhammed (2016). Ali Şir Nevâyî –Hayretü'l-Ebrâr (Karşılaştırmalı Metin), yayına haz. Prof. Dr. Tanju Seyhan, Kesit Yayınları, İstanbul.

⁴¹ Kut, Günay (1965). Ali Şir Nevâyî'nin Birinci Divanı: Garâi-bü's-Sıgar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

⁴² Kut, Günay (2003). Ali Şir Nevâyî Garâ'ibü's-Sıgar: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin, TDK Yay., Ankara.

3. 1967-yil Gönül Alpay Tekin “Alisher Navoiy “Farhod va Shirin”⁴³ doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. 1994-yilda esa bu tadqiqot “Alisher Navoiy “Farhod va Shirin” (Tanqidiy matn)⁴⁴ nomi bilan kitob qilib bosilgan.

4. 1985-yilda Metin Karaörs “Alisher Navoiy “Navodir ush-shabob”⁴⁵ (Asar matni va til tahlili) nomli doktorlik dissertatsiyasini yozgan.

5. 1988-yilda Kaya Türkay “Alisher Navoiy “Badoye ul-vasat”⁴⁶ mavzusidagi doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. Tadqiqot asar matni, tahlili va izohlardan tashkil topgan.

6. 1989-yilda Önal Kaya “Xazoyin ul-maoniy”ning 4-devoni “Favoyid ul-kibar” ustida tadqiqot olib borgan va asar matni, tahlili hamda bir necha betlik izohlardan iborat doktorlik dissertatsiyasini e’lon qilgan.⁴⁷

7. 1990-Hatice Tören “Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy”⁴⁸ (Asar matni, tahlili, izohlar) nomli doktorlik dissertatsiyasini e’lon qilgan. 2001-yilda bu tadqiqot Anqarada Türk Dil Kurumu Yayınları orasida kitob qilib bosilgan.⁴⁹

8. 1990-yil Vahit Türk “Majolis un-nafois”ning matni, tahlili, izohlardan iborat 2 jildlik doktorlik dissertatsiyasini yozgan.⁵⁰

9. 1993-yil Ayşehan Deniz Abik Alisher Navoiyning 3 asari: “Tarixi anbiyo va hukamo”, “Tarixi muluki Ajam”, “Munshaot” risolalarining matni, gramatik ko’rsatgichlari, lug’atlaridan iborat 2 jildlik doktorlik dissertatsiyasini yozgan.⁵¹

⁴³ Tekin, Gönül Alpay (1967). Ali Şir Nevâyî Ferhad ü Şirin, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

⁴⁴ Tekin, Gönül Alpay (1994). Ali Şir Nevâyî Ferhâd ü Şîrîn: İnceleme-Metin, TDK Yay., Ankara. 44. Tokmak, Naci (2017). M

⁴⁵ Karaörs, Metin (1985). Ali Şir Nevâyî Nevâdirü’ş-şebâb (Metin-Dil İncelemesi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

⁴⁶ Türkay, Kaya (1988). Ali Şir Nevâyî Bedayî’u’l-Vasat (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

⁴⁷ Kaya, Önal (1989). Ali Şir Nevâyî Fevayidü’l-Kiber (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

⁴⁸ Tören, Hatice (1990). Ali-Şir Nevâyî, Sedd-i İskenderî: Metin İnceleme-Dizin (2 Cilt), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.

⁴⁹ Tören, Hatice (2001). Ali Şir Nevâyî Sedd-i İskenderî: İnceleme-Metin, TDK Yay., Ankara.

⁵⁰ Türk, Vahit (1990). Neva’i Mecalîsü’n-Nefa’is Metin-İnceleme-Dizin (2 Cilt), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Elazığ.

⁵¹ Abik, Ayşehan Deniz (1993). Ali Şir Nevâyî’nin Risaleleri Tarih-i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Mülûk-i Acem, Münşeat: Metin Gramatikal İndeks-Sözlük (2 Cilt), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

10. 1993-yilda Ülkü Çelik “Layli va Majnun” dostonidan doktorlik dissertatsiyasi yoqlagan.⁵² 787 betlik bu dissertatsiya doston matni, ayrim grammatik ko‘rsatkichlar va izohlarni o‘z ichiga oladi.

11. 1993-yilda Zuhul Kargı Ölmez “Mahbub ul-qulub”ning tanqidiy-tahliliy matni ustida ish olib borib, asarning to‘liq matni, tahlili, lug‘atlaridan iborat doktorlik dissertatsiyasini yozgan.⁵³

12. 2001-Nursel Özdarendeli “Alisher Navoiyning ilk devoni”⁵⁴ nomli doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. Bu tadqiqot ham asar matni, tahlili, izohlardan iborat.

13. 2001-yilda Anqarada Türk Dil Kurumu Yayınları tomonidan Kemal Eraslaning “Alisher Navoiy: “Majolis un-nafois”⁵⁵ kitobi nashr etilgan. Kitob kirish va asar matnidan iborat. Shu yilning o‘zida kitobning 2-qismi ham bosilgan bo‘lib⁵⁶, bu qism “Majolis un-nafois”ning turk tiliga tarjimasi va izohlarni o‘z ichiga oladi.

14. 2005-yilda Bilge Özkan Nalbant “Navodir un-nihoya”ning tanqidiy matni ustida ish olib borib, doktorlik dissertatsiyasini yoqlagan.⁵⁷

15. 2009-Nahide Karahan “Alisher Navoiyga oid bir devon nusxasi tahlili”⁵⁸ nomli magistrlik dissertatsiyasini himoya qildi. Matn, grammatik ko‘rsatkichlar, izohlar va lug‘atlardan tashkil topgan bu tadqiqot Navoiyning To‘pkapi saroy kutubxonasi Revan bo‘limida 805 raqami bilan saqlanuvchi bir devoni ustida amalga oshirilgan. Bu devon “Xazoyin ul-maoniy”ning turli qismlaridan olingan 683 ta g‘azal va 6 ta ruboiydan tashkil topgan.

⁵² Çelik, Ülkü (1993). Ali Şir Nevâyî-Leyli vü Mecnun, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

⁵³ Ölmez, Zuhul Kargı (1993). Mahbûbü’l-Kulûb (İnceleme-Metin-Sözlük), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

⁵⁴ Özdarendeli, Nursel (2001). Ali Şir Nevâyî İlk Divan İnceleme-Metin-Dizin, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Edirne.

⁵⁵ Eraslan, Kemal (2001). ‘Alî Şîr Nevâyî: Mecâlisü’n-Nefayis I (Giriş ve Metin), TDK Yay., Ankara.

⁵⁶ Eraslan, Kemal (2001). ‘Alî Şîr Nevâyî: Mecâlisü’n-Nefayis II (Çeviri ve Notlar), TDK Yay., Ankara.

⁵⁷ Nalbant, Bilge Özkan (2005). Nevâdirü’n-Nihâye (İnceleme, Metin, Dizin), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

⁵⁸ Karahan, Nahide (2009). Ali Şir Nevâyî’ye Ait Bir Devâvîn Nüshası İncelemesi (Metin-Dil Bilgisi-Dizin-Sözlük), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

16. 2011-yil Hilal Oytun Altunning “Chig‘atoychadan XVI asr Anadolu turkchasiga bir tarjima: Navoiyning “Tarixi muluki ajam” asari”⁵⁹ kitobi nashr qilingan. Kitob tanqidiy matn, izohlar va faksimeldan tashkil topgan.

17. 2012-Hanife Gezer “Majolis un-nafois”ning ikki nusxasining solishtirmasi”⁶⁰ nomli magistrlik dissertatsiyasini yozgan. Bu tadqiqotda “Majolis un-nafois” asarining Sulaymoniya kutubxonasi Esad Efendi bo‘limida 1675 raqami bilan saqlanayotgan nusxasi va 2001-yilda Anqarada Türk Dil Kurumu Yayınları tomonidan Kemal Eraslan tomonidan nashr qilingan “Majolis un-nafois”ning “Chig‘atoy nusxasi” o‘zaro solishtirib tahlil qilingan.

18. 2015-yili Vahit Türk “Alisher Navoiy “Vaqfiya” kitobini nashr qildirgan.⁶¹ Kitob asarning tanqidiy matni, turkcha tarjimasi, izohlar va faksimeldan tashkil topgan. Shu yilning o‘zida olim Şaban Doğan bilan hamkorlikda “Hayrat ul-abror” dostonining ham tanqidiy matni va turkcha tarjimasini ishlab chiqib, “Alisher Navoiy “Hayrat ul-abror”⁶² nomi bilan kitob qilib chiqargan.

19. 2016-yili Fatih Bakırcı “Navoiyning umrboqiy “Xamsa” dostoni “Farhod va Shirin”⁶³ nomi bilan kirish, matn, turkchaga tarjima, izohlar va faksimeldan tashkil topgan kitobni Kesit Yayınlarında nashr qildirgan.

20. 2016-yili Tanju Oral Seyhan tomonidan “Alisher Navoiy “Hayrat ul-abror”⁶⁴ kitobi nashrga tayyorlangan. Kitob asar matni, alifbo tartibidagi lug‘at va izohlardan tashkil topgan.

21. 2016-yili Vahit Türk “Mahbub ul-qulub” asari tarjimasini “Alisher Navoiy “Mahbub ul-qulub”⁶⁵ nomi bilan nashr qildirgan.

⁵⁹ Altun, Hilal Oytun (2011). Çağataycadan 16. Yüzyıl Anadolu Türkçesine Bir Çeviri: Nevâyî'nin Tevârih-i Mülûk-i Acem'i (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım), Bayrak Yay., İstanbul.

⁶⁰ Gezer, Hanife (2012). Mecâlisü'n-Nefâ'is'in İki Nüshasının Karşılaştırılması, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

⁶¹ Türk, Vahit (2015). Ali Şir Nevâyî Vakfiye (İnceleme-Metin-Aktarma-Dizin-Tıpkıbasım), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

⁶² Türk, Vahit, Doğan, Şaban (2015). Ali Şir Nevâyî Hayretü'l Ebrâr (Metin-Aktarma), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

⁶³ Bakırcı, Fatih (2016). Ömer Baki Hamse-i Nevâyî -i- Ferhad ü Şirin: Giriş-Metin-Türkiye Türkçesine Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım, Kesit Yayınları, İstanbul.

⁶⁴ Seyhan, Tanju Oral (2016). Ali Şir Nevâyî Hayretü'l-Ebrar, (Alfabetik Sözlük-Dizin), Kesit Yay., İstanbul.

⁶⁵ Türk, Vahit (2016). Ali Şir Nevâyî Mahbûbu'l Kulub (Aktarma), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

22. 2017-yili Vahit Türk Navoiyning 4 asarini bitta kitob shaklida nashr ettirdi. Kitob “Munshaot”, “Chihil hadis” (“Arbain”), “Nazm ul-javohir”, “Siroj ul-muslimin” asarlarining matni, izohlari, tarjimalari va faksimellarini o‘z ichiga oladi.⁶⁶

23. 2018-yili Vahit Türk “Tarixi anbiyo va hukamo” asarining matni, izohlari, tarjimasi va faksimelidan iborat kitobni nashr ettirdi.⁶⁷

24. 2020-yilda ham Vahit Türk “Munshaot” asarining matni, izohlari, tarjimasi va faksimelini kitob holida bostirdi.⁶⁸

25. 2021-yilda esa olim Alisher Navoiyning “Nasoyim ul-muhabbat min shamoyil ul-futuvvat”⁶⁹ asarini tarjima qilib, Ötüken Neşriyatda kitob qilib chiqargan.

Tadqiqotlar ko‘lamidan ko‘rinib turganidek Turkiyada navoiy asarlari tanqidiy matnlarini yaratish, asarlarning turli nusxalarini solishtirish va ularni turkchaga tarjima qilish borasida ancha-muncha ishlar amalga oshirilgan. Shuningdek, Navoiy asarlarining tanqidiy nashrlari elektron shaklda “Türk Edebiyatı Veri Tabanı” va “Digital Türkiyat” platformalarida mavjud bo‘lib, bu raqamli matnshunoslik yo‘nalishining shakllanayotganini ko‘rsatadi.

Ammo shunga qaramay, hali ham qilinajak ishlar nihoyatda bisyor. Hali mavjud qo‘lyozma nusxalar o‘rganib bo‘linmasdan yana yangilari aniqlanmoqda. Masalan, “Badoye ul-bidoya” devonining Turkiyadagi 6-qo‘lyozma nusxasi 2019-yilda aniqlandi.⁷⁰

⁶⁶ Türk, Vahit (2017). Ali Şir Nevâyî Münacat, Çihil Hadis (Kırk Hadis), Nazmü'l-Cevahir, Kitab-ı Sıracu'l-Müslimin (Metin-Dizin-Aktarma-Tıpkıbasım), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

⁶⁷ Türk, Vahit (2018). Ali Şir Nevâyî Tarih-i Enbiya ve Hükema (Metin-Dizin-Aktarma-Tıpkıbasım), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

⁶⁸ Türk, Vahit (2020). Kitab-ı Münşeat (Metin-Dizin-Aktarma-Tıpkıbasım), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

⁶⁹ Türk, Vahit (2021). Ali Şir Nevâyî Nesayimü'l-Mahabbe min Şemayimü'l-Fütüvve (Tasavvuf ve Mutasavvıflar) (Aktarma), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

⁷⁰ Эркинов Афтондил. “Истанбулда Навоийнинг ilk расмий девони янги нусхаси аниқланди”. 15.01.2020 (<https://kun.uz/news/2020/01/15/istanbulda-navoiyning-ilk-rasmiy-devoni-yangi-nusxasi-aniqlandi>)

Turkiyada Navoiy asarlari ustida qilinayotgan tadqiqotlar haqida navoiyshunos turk olimi Vahid Türk 2021-yilda yozgan “Türkiye’de Ali Şir Nevai Çalışmaları”⁷¹ maqolasida shunday deydi: “Alisher Navoiy asarlari yuzasidan amalga oshirilgan magistrlik va doktorlik dissertatsiyalarining bir qismida til xususiyati tahlil qilinganligi, ammo bir qismida faqatgina matn ustida ishlanganligini ko‘rish mumkin. Asarlarining nusxalari qiyoslanib, mukammal matn nashrlarini amalga oshirish lozim. Bu yerda nomi keltirilgan tadqiqotlar, Toshkent nashrlari bilan qiyoslanganda ham mazmunga ta’sir qiluvchi ko‘plab o‘qish farqliligi borligini ko‘rish mumkin”.

Demak, Navoiy asarlari qo‘lyozma mantlarini o‘rganishda o‘zbek va turk olimlari yaqin hamkorlikda ish olib borib, 2 davlatda qilinayotgan ishlar solishtirilib, fikr almashinib turish lozim.

II. Tilshunoslik yo‘nalishi.

Tilshunoslik Turkiya navoiyshunosligining eng chuqur rivojlangan yo‘nalishlaridan biridir. Turkiyalik tilshunoslar asosan Navoiy asarlaridagi eski o‘zbek tili (**Chig‘atoy tili**) **grammatikasi, fe’llar, yordamchi so‘zlar, so‘z yasalishi, sintaksis, fonetik va morfemik** masalalariga e’tibor qaratganlar. Tilshunoslik bilan bog‘liq tadqiqotlar asosan magistrlik dissertatsiyalaridan iborat.

Misol uchun Tülay Gençtürk Demircioğlu “Alisher Navoiy devonlari ustida qilingan bir tahlil”⁷² tadqiqotida Navoiyning “Tuhfat us-salotin” asaridagi harakat nomi shakllarini o‘rgangan.

⁷¹ Türk, V. (2021). Türkiye’de Ali Şir Nevai Çalışmaları. Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi. 52, 403-442.

⁷² Demircioğlu, Tülay Gençtürk (1995). Ali Şir Nevâî Divanlarından Yapılan Bir Derleme: Tuhfetü’s-Selâtin ve Eserde Geçen İsim-Fiiller, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

2002-yilda esa Aynur Turgut “Ali Şir Nevâyî’nin Eserlerinde Kelime Grupları ve Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması”⁷³ magistrlik dissertatsiyasida Navoiy asarlaridagi so‘z turkumlari o‘rgangan va ularni turk tili bilan qiyoslagan.

“Mahbub ul-qulub” va “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarlaridagi fe’lning vazifa shakllari tadqiq qilingan tadqiqot Nermin Değer⁷⁴ tomonidan amalga oshirilgan.

İbrahim Salih Bökö esa To‘pkapi saroyi kutubxonasidagi Revan bo‘limida 808 raqami bilan saqlanayotgan “Kulliyoti Navoiy” qo‘lyozma asar ichidan joy olgan “G‘aroyib us-sig‘ar” devoni ustida tadqiqot olib borgan. Va 2018-yilda “Ali Şir Nevâyî’nin Garaibü’s-Sıgar İsimli Eserinde Edatlar”⁷⁵ (“Alisher Navoiyning “G‘aroyib us-sig‘ar” asarida ko‘makchilar”) mavzusida magistrlik dissertatsiyasini yozgan.

Tadqiqotchi Sinem Aşık⁷⁶ Alisher Navoiyning “Muhokamat ul-lug‘atayn” asarining sintaksis jihatidan tahlil qilgan.

2019-yilda Rabia Polat “Farhod va Shirin”, “Layli va Majnun”, “Saddi Iskandariy” va “Lison ut-tayr” asarlaridagi yordamchi fe’llarni o‘rgangan va “Ali Şir Nevâyî’nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller”⁷⁷ mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasini himoya qilgan. Shu yili Pakize Yıldırım⁷⁸ ismli tadqiqotchi “Saddi Iskandariy” asaridagi sifatdash va ravishdoshlarni tadqiq qilgan. Alisher Navoiyning

⁷³ Turgut, Aynur (2002). Ali Şir Nevâyî’nin Eserlerinde Kelime Grupları ve Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

⁷⁴ Değer, Nermin (2014). Ali Şir Nevâyî’nin Mahbubu’l-Kulüb ve Muhakemetü’l-Lügateyn Adlı Eserlerinde Fiilimsiler, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

⁷⁵ Bökö, İbrahim Salih (2018). Ali Şir Nevâyî’nin Garaibü’s-Sıgar İsimli Eserinde Edatlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

⁷⁶ Aşık, Sinem (2019). Ali Şir Nevâyî’nin Muhakemetü’l-Lügateyn Adlı Eserinin Sözdizimi Bakımından İncelenmesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

⁷⁷ Polat, Rabia (2019). Ali Şir Nevâyî’nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

⁷⁸ Yıldırım, Pakize (2019). Ali Şir Nevâyî’nin Sedd-i İskenderi Adlı Eserindeki Sıfat-fiiller ve Zarf-fiiller, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

“Tarixi anbiyo va hukamo” asaridagi gap sintaksisi tahlil qilingan tadqiqot Oğuzhan Yanginerga oid.⁷⁹

Bundan tashqari turli gazeta va jurnallarda Navoiy asarlari tilshunoslik nuqtayi nazaridan tadqiq qilingan o'nlab maqola va tezislar ham yozilgan. Timur Kocaoğluning “Alisher Navoiyning turkcha unli tovushlar haqidagi izohlari”⁸⁰ (Yopiq e/I masalasi), Metin Karaörsning “Turk tilida shart ergash gaplar va Alisher Navoiyning 2-devoni “Navodir ush-shabob”da shart ergash gaplar”⁸¹, Vahit Türkning “Alisher Navoiy g‘azallaridagi iboralar va frazalogik birliklar haqida”⁸² va “Abushqa” lug‘ati va lug‘atdan bir namuna: -ish, -il qo‘shimchali fe’llar”⁸³ kabi tezislarda Navoiy asarlaridagi turli grammatik xususiyatlar o‘rganilgan.

Tilshunoslik yo‘nalishidagi bu tadqiqotlar natijasida Navoiy asarlari nafaqat adabiy, balki **turkiy til tarixining metodik manbasi** sifatida o‘rganila boshlandi.

III. Adabiyotshunoslik yo‘nalishi.

Adabiyotshunoslik yo‘nalishidagi tadqiqotlar Navoiy asarlarining **mazmun, kompozitsiya, obrazlar tizimi va falsafiy mohiyatini** o‘rganishga qaratilgan. Bu borada ham magistrlik dissertatsiyalari, ham doktorlik ishlari, ham kitoblar mavjud. Quyida ularning ayrimlarini keltirib o‘tamiz.

Magistrlik dissertatsiyalari:

⁷⁹ Yanginer, Oğuzhan (2021). Ali Şir Nevâyî’nin Tarih-i Enbiyâ ve Hükemâ Adlı Eserinde Cümle Bilgisi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

⁸⁰ Kocaoğlu, Timur (2001). “Ali Şir Nevâyî’nin Türkçe Ünlü Sesler Üzerindeki Açıklamaları (Kapalı é/i Meselesi)”, Ali Şir Nevâyî’nin 560. Doğum, 500. Ölüm Yılı Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri: 24-25 Eylül 2001, TDK Yay., Ankara, 2004.

⁸¹ Karaörs, Metin (2004). “Türk Dilinde Şartlı Birleşik Cümle ve Ali Şir Nevâyî’nin II. Divanı Nevadirü’ş-Şebab’da Şartlı Birleşik Cümleler”, V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri, 26-29 Eylül 2004, TDK Yay., Ankara, 2004.

⁸² Türk, Vahit (2021). Ali Şir Nevâyî Gazellerindeki Deyimlerle Kalıp Sözler Üzerine, Özbekistan Uluslararası İslam Akademisi, Nevâyî İcadı ve Bîbaha Miras, 13 Şubat 2021.

⁸³ Türk, Vahit (2021). “Abuşka Sözlüğü ve Sözlükten Bir Örnek: İş-/İl- Fiili”, Taşkent Devlet Üniversitesi, Dünya Doğu Bilimcilerinin Gözüyle Ali Şir Nevâyî, Taşkent, 5-6 Şubat 2021.

1. Uğur Köroğlu “Ali Şir Nevâî’nin Mecalisü’n-Nefayis Adlı Tezkiresindeki Türk Edip ve Şairler” (“Alisher Navoiyning “Majolis un-nafois” tazkirasidagi turk adib va shoirilar”) 2002-yil.
2. Esmâ Acar “Ali Şir Nevâyî’nin Garaibü’s-sıgar’ında İnsan” (“Alisher Navoiyning “G‘aroyib us-sig‘ar”ida inson”) 2013-yil.
3. Bayram Toplu “Mekarimü’l-Ahlak Kitabında Ali Şir Nevâî’nin Özellikleri” (“Makorim ul-axloq” kitobida Alisher Navoiyning xislatlari”) 2013-yil.
4. Pınar Çelik Önal “Ali Şir Nevâî’nin Osmanlı Edebiyatı Üzerine Etkisi ve Bu Etkiye Bir Örnek Olarak Ferhâd u Şîrîn Mesnevisi” (“Alisher Navoiyning Usmonli adabiyotiga ta’siri va bu ta’sirga namuna sifatida “Farhod va Shirin” dostoni”) 2015-yil.
5. Özgür Tüfek “Orta Türkçe ve Metin İncelemeleri Dersi Malzeme Örneği: Nevadirü’ş-Şebab Örneği” (“O‘rta turkcha va matn tahlili fani uchun namuna asar: “Navodir ush-shabob”) 2015-yil.
6. Emel Tekin “Ali Şir Nevâyî’nin Şeyh San’an Destanı” (“Alisher Navoiyning “Shayx Sa’non” dostoni”) 2016-yil.
7. Syed Arif Ahmadoğlu “Ali Şir Nevâyî’nin Kelamî Görüşleri” (Hamse Adlı Eseri Örneği) (“Alisher Navoiyning diniy-falsafiy qarashlari” (“Xamsa” asari namunasida) 2016-yil.
8. Tuğba Nurlu Ertürk “Ali Şir Nevâyî’de İnsan-ı Kâmil Modeli” (“Alisher Navoiyda komil inson modeli”) 2018-yil.
9. Zabihullah Rahmani “Ali Şir Nevâyî’nin Fevaidü’l-Kiber Divanı’nda (Gazeller) Sosyal Hayat İzleri” (“Alisher Navoiyning “Favoyid ul-kibar” devonidagi g‘azallarda ijtimoiy hayot izlari”) 2019-yil.

Doktorlik dissertatsiyalari

1. Yusuf Altınışik “Ali Şir Nevâyî’de Tasavvuf” (“Alisher Navoiyda tasavvuf”) 2002-yil.

2. Yusuf Çetindağ “Ali Şir Nevâî'nin Batı Türkçesi Divan Edebiyatına Tesiri” (XVI. Yüzyıl Sonuna Kadar) (“Alisher Navoiyning gʻarbiy turkchasining devon adabiyotiga taʼsiri”) (XVI asr oxiriga qadar) 2002-yil.

3. Selma Ergin “Ali Şir Nevâyî Etrafında Teşekkül Etmiş Özbek ve Türkmen Rivayetleri” (“Alisher Navoiy atrofida shakllangan oʻzbek va Turkman rivoyatlari”) 2003-yil.

4. Hilal Kalkandelen “Ali Şir Nevâî ve Farsça Divanının İçerik Açısından İncelenmesi” (“Alisher Navoiy forscha devonining mazmuniy tahlili”) 2004-yil.

Kitoblar:

1. Osman Nuri Ekiz vd. “Ali Şir Nevaî: Çağatay Edebiyatı” (“Alisher Navoiy: chigʻatoy adabiyoti”) 1986-yil.

2. Yusuf Çetindağ “Ali Şir Nevâî: Hayatı-Sanatı-Eserleri” (Alisher Navoiy: hayoti, sanʼati, asarlari) 2005-yil.

3. Mehmet Doğan Silleli “Dört Dilde Manzum Kırk Hadis Şerhi” (“Toʻrt tilde sheʼriy qirq hadis sharhi”) 2005-yil.

4. Yusuf Çetindağ “Ali Şir Nevâî'nin Osmanlı Şiirine Etkisi” (“Alisher Navoiyning usmonli sheʼrlariga taʼsiri”) 2006-yil.

5. Üzeyir Aslan “14-16. yy. Çağatay ve Azeri Edebiyatı” (“XIV-XVI asrlarda chigʻatoy va ozariy adabiyoti”) 2011-yil

6. Selma Sol “Ali Şir Nevâyî'ye Bağlı Olarak Anlatılan Rivayetler” (Özbek ve Türkmen Anlatıları) (“Alisher Navoiy haqidagi rivoyatlar”) (Oʻzbek va turkman rivoyatlari) 2014-yil.

7. Sami Bülbül “Ali Şir Nevâî: Hayatı, Sanatı, Eserleri” (“Alisher Navoiy: hayoti, sanʼati, asarlari”) 2017-yil.

8. A. Hilâl Kalkandelen “Ali Şir Nevâî ve Farsça Gazelleri” (“Alisher Navoiy va forscha gʻazallari”) 2018-yil.

Ushbu tadqiqotlar Navoiy va uning asarlaridagi turli mavzularni qamrab olganligi bilan nihoyatda ahamiyatlidir. Ularda Navoiy gʻoyalari **islomiy axloq va**

tasavvuf falsafasi bilan bog'liq tarzda tahlil etiladi. Navoiy atrofidagi ijodiy muhit, zamondoshlari va adabiy an'ana bilan munosabatlari ochib beriladi. Shu tariqa, Navoiy nafaqat shoir, balki **madaniy yetakchi shaxs** sifatida talqin qilinadi.

Qolaversa, Navoiy falsafasidagi "komil inson" konsepsiyasi zamonaviy gumanistik yondashuvlar asosida tahlil qilinadi.

Bu yo'nalishdagi tadqiqotlar Navoiy ijodini **faqat adabiy manba emas, balki falsafiy-madaniy tizim** sifatida o'rganish imkonini berdi.

IV. Qiyosiy tahlil yo'nalishi.

Qiyosiy tadqiqotlarda Navoiy asarlari ba'zi **Usmonli adabiyoti** vakillari asarlari bilan solishtirilib, u orqali o'rta asr turkiy tafakkurining umumiy ildizlari ko'rsatib berilgan. Masalan, Nilgün Ateşli Usmonli turk shoiri Gulshehrining "Mantiq ut-tayr" asarini Navoiyning "Lison ut-tayr" asari bilan solishtirib "Gülşehri'nin Mantiku't-Tayr'ı ile Ali Şir Nevâyî'nin Lisanü't-Tayr'ının Şekil ve Muhteva Özellikleri Açısından Karşılaştırılması"⁸⁴ tadqiqotini yozgan bo'lsa, Pınar Çelik Önal⁸⁵ "Farhod va Shirin" dostonining Usmonli adabiyotiga ta'sirini qiyosan o'rgangan.

Bu yo'nalishdagi e'tiborga molik jihat shundaki, Turkiyada Navoiy ijodiga oid tadqiqotlar ichida nafaqat qiyosiy adabiyotshunoslik, balki qiyosiy tilshunoslikka oid dissertatsiyalar ham talaygina. Misol uchun, tadqiqotchi Turgay Akduruş Alisher Navoiyning "Majolis un-nafois" tazkirasi va Jem Sultonning turkcha devonlari o'rtasidagi fonetik va morfemik o'xshashliklar va farqlarni o'rganib, "Ali Şir Nevâyî'nin Mecâlisü'n-Nefâ'is'i ile Cem Sultan'ın Türkçe Dîvân'ı Arasında Ses Bilgisi ve Ekler Açısından Karşılaştırma"⁸⁶ nomli dissertatsiyasini yozgan. Xuddi

⁸⁴ Ateşli, Nilgün (2010). Gülşehri'nin Mantiku't-Tayr'ı ile Ali Şir Nevâyî'nin Lisanü't-Tayr'ının Şekil ve Muhteva Özellikleri Açısından Karşılaştırılması, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edime.

⁸⁵ Önal, Pınar Çelik (2015). Ali Şir Nevâyî'nin Osmanlı Edebiyatı Üzerine Etkisi ve Bu Etkiye Bir Örnek Olarak Ferhâd u Şîrin Mesnevisi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, Ankara.

⁸⁶ Akduruş, Turgay (2008). Ali Şir Nevâyî'nin Mecâlisü'n-Nefâ'is'i ile Cem Sultan'ın Türkçe Dîvân'ı Arasında Ses Bilgisi ve Ekler Açısından Karşılaştırma, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

shu yoʻnalishda izlanish olib borgan Türkan Aksoy⁸⁷ esa Navoiyning “Badoye ulvasat”i va Usmonli shoiri Mahmud Pashaning devonini solishtirib, ulardagi tovush va qoʻshimchalarni tahlil qilgan. Alisher Navoiyning “Favoyid ul-kibar”i va Jem Sultonning “Jemshid va Hershid”i orasida fonetik va morfemik solishtirmani 2019-yilda Sema Gmshgerdan amalga oshirib, “Ali Œir Nevâyiʼnin Fevayidl-Kiberʼi ile Cem Sultanʼın CemŒid  HarŒidʼi Arasında Ses Bilgisi ve Ekler Bakımından Bir KarŒılaŒtırma”⁸⁸ nomli magistrlik dissertatsiyasini himoya qilgan.

Shuningdek, Tahir Kutsi Makalning “Choʻqqidagi uch turk shoiri: Nizomi Ganjaviy, Yunus Emre, Alisher Navoiy”⁸⁹, Osman Fikri Sertkayaning “Usmonli shoirlarida Alisher Navoiyning uslubi va Onadoluda Navoiyga yozilgan naziralar”⁹⁰, Cemal Aksuning “Devon tartib berish nuqtayi nazaridan Alisher Navoiyni boshqa devon shoirlaridan ajratgan xususiyatlar”⁹¹ kabi tezislarida ham Navoiy ijodi boshqa ijodkorlar bilan solishtirib oʻrganilgan.

Shunday qilib, Turkiyada navoiyshunoslikda shakllangan bu ilmiy yoʻnalishlar – **matnshunoslikdan qiyosiy tadqiqotlarga**cha boʻlgan jarayonni oʻzida mujassam etadi. Har bir yoʻnalish oʻz metodologiyasiga ega boʻlib, ularning barchasi birgalikda Navoiy merosini turkiy dunyo tafakkurining ajralmas qismi sifatida talqin etadi.

Turkiyada Navoiy ijodini oʻrganish sohasida soʻnggi oʻn yil davomida bir qator **barqaror va yetakchi tendensiyalar** shakllangan. Birinchi navbatda, tadqiqotlar **bir qancha fan va sohalararo aloqadorlikda** olib borilmoqda. Yaʼni, Navoiy

⁸⁷ Aksoy, Türkan (2018). Ali Œir Nevâyiʼnin Bedayiuʼl-Vasatʼı ile Mahmud PaŒaʼnın Divanı Arasında Ses Bilgisi ve Ekler Bakımından Bir KarŒılaŒtırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

⁸⁸ Gmshgerdan, Sema (2019). Ali Œir Nevâyiʼnin Fevayidl-Kiberʼi ile Cem Sultanʼın CemŒid  HarŒidʼi Arasında Ses Bilgisi ve Ekler Bakımından Bir KarŒılaŒtırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

⁸⁹ Makal, Tahir Kutsi (1991). “Doruktaki  Türk Œairi: Genceli Nizami, Yunus Emre, Ali Œir Nevâiʼ”, V. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri ve Sevgi Yılı Kongresi, 14-16 Œubat 1991, EskiŒehir, 1995.

⁹⁰ Sertkaya, Osman Fikri (2001). “Osmanlı Œairlerinde Ali Œir Nevayı Tarzı ve Nevayıʼye Anadoluʼda Yazılan Nazireler”, Ali Œir Nevâyiʼnin 560. DoĒum, 500. Ölüm Yıl Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri: 24-25 Eylül 2001, TDK Yay., Ankara, 2004.

⁹¹ Aksu, Cemal (2009). “Divan Tertibi Bakımından Ali Œir Nevâiʼyi DiĒer Divan Œairlerinden Ayıran zellikler”, Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu, 15-16 Mayıs 2009, Adıyaman, 2010.

asarlari faqat adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan emas, balki **tilshunoslik, matnshunoslik, qiyosiy adabiyot, ijtimoiy va falsafiy tahlil** bilan ham birgalikda o'rganilmoqda. Bu tendensiya Navoiy ijodining **kompleks va ko'p qirrali tabiatini** yoritishga xizmat qiladi, shu bilan birga turk va o'zbek adabiyoti, shuningdek Sharqiy turk xalqlari ijodi bilan qiyosiy aloqalarni ham o'rganishga imkon yaratadi.

Ikkinchi muhim tendensiya — **raqamli va texnologik metodologiyalarning keng qo'llanilishi**. Tadqiqotchilar Navoiy asarlarini raqamli korpuslarda tahlil qilmoqda, faksimile va elektron nashrlar yordamida matnshunoslik ishlari yanada tizimli bo'lmoqda. Misol uchun, Xamsa va Majolis un-nafois asarlarining faksimile nashrlari va avtomatik morfologik tahlil vositalari yordamida fe'l tizimi, so'z turkumlari va sintaksis xususiyatlari chuqur o'rganilmoqda. Bu nafaqat an'anaviy filologik tadqiqotlarni boyitadi, balki yangi lingvistik va stilistik metodlar yordamida Navoiy tilining o'ziga xos jihatlarini keng auditoriyaga yetkazadi.

Uchinchi asosiy tendensiya – **interaktiv va qiyosiy tadqiqotlar rivojlanishi**. Turkiya olimlari Navoiy asarlarini nafaqat turk tilida, balki fors va boshqa turkiy tillarda mavjud manbalar bilan solishtirib, ularning o'zaro aloqalari va ta'sirini tahlil qilmoqda. Bu yondashuv Navoiy ijodining **Sharqiy va Markaziy Osiyo adabiy merosidagi o'rnini** aniqlashga yordam beradi. Bundan tashqari, qiyosiy tadqiqotlar orqali Navoiy asarlaridagi obrazlar, axloqiy qadriyatlar, “komil inson” modeli va ijtimoiy mavzular yanada boy kontekstga ega bo'ladi.

To'rtinchi tendensiya – **ensiklopedik va tarjima ishlarining faollashuvi**. Turkiya olimlari Navoiy asarlarini turk tiliga tarjima qilish bilan birga, ularni ensiklopedik izohlar va bibliografik tavsiflar bilan boyitmoqda. Bu jarayon ilmiy hamjamiyat uchun Navoiy merosini yanada osonlashtirmoqda va xalqaro tadqiqotlar uchun asos yaratmoqda. Bu yo'nalish, ayniqsa, magistrlik va doktorlik ishlarida keng qo'llanilib, Navoiy asarlarini tizimli o'rganish va ularni ta'lim jarayonida qo'llash imkonini beradi.

Beshinchi muhim tendensiya – **universitetlar va ilmiy markazlar faoliyati**. Istanbul, Ankara, Erzurum, Konya, Kayseri va Elazığ universitetlarida Navoiyshunoslikning rivojlanishi uchun maxsus kurslar, magistrlik va doktorlik dissertatsiyalari, xalqaro konferensiyalar tashkil etilmoqda. Bu esa Navoiy asarlarini o'rganishning **ilmiy tizimlashuvini kuchaytiradi** va yosh tadqiqotchilar uchun imkoniyat yaratadi. Universitetlarda olib borilayotgan izlanishlar, shuningdek, raqamli navoiyshunoslik va fanlararo aloqadorlik bilan integratsiyalashgan holda yangi ilmiy yondashuvlar ishlab chiqilmoqda.

Oltinchi tendensiya – **xalqaro hamkorlik va ilmiy almashinuv**. Turkiya va O'zbekiston o'rtasidagi qo'shma konferensiyalar, faksimile nashrlar va tarjima loyihalari Navoiy merosining global miqyosda tan olinishini ta'minlamoqda. Shu orqali Navoiy ijodi faqat tarixiy va adabiy nuqtai nazardan emas, balki **madaniy va intellektual meros sifatida** ham keng auditoriyaga yetkazilmoqda. Bu hamkorlik yangi metodologiyalarni yaratish, navoiyshunoslikni zamonaviy ilmiy tadqiqotlar bilan boyitish, Navoiy merosini yanada kengroq auditoriyaga yetkazish va ilmiy tadqiqotlarni yangi darajaga ko'tarish imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Abik, Ayşehan Deniz (1993). *Ali Şir Nevâyî'nin Risaleleri Tarih-i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Mülûk-i Acem, Münşeat: Metin Gramatikal İndeks-Sözlük* (2 Cilt), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
2. Aksu, Cemal (2009). “Divan Tertibi Bakımından Ali Şir Nevâî’yi Diğer Divan Şairlerinden Ayıran Özellikler”, *Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu*, 15-16 Mayıs 2009, Adıyaman, 2010.
3. Altun, Hilal Oytun (2011). *Çağataycadan 16. Yüzyıl Anadolu Türkçesine Bir Çeviri: Nevâyî'nin Tevârih-i Mülûk-i Acem'i (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*, Bayrak Yay., İstanbul.
4. Bakırcı, Fatih (2016). *Ömer Baki Hamse-i Nevayî -i- Ferhad ü Şirin: Giriş-Metin-Türkiye Türkçesine Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım*, Kesit Yayınları, İstanbul.
5. Bökö, İbrahim Salih (2018). *Ali Şir Nevâyî'nin Garaibü's-Sıgar İsimli Eserinde Edatlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
6. Çelik, Ülkü (1993). *Ali Şir Nevâyî-Leyli vü Mecnun*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
7. Çetindağ, Yusuf (2006). *Ali Şir Nevai'nin Osmanlı şiirine etkisi*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, S. 12.
8. Demircioğlu, Tülay Gençtürk (1995). *Ali Şir Nevâî Divanlarından Yapılan Bir Derleme: Tuhfetü's-Selâtin ve Eserde Geçen İsim-Fiiller*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
9. Değer, Nermin (2014). *Ali Şir Nevâyî'nin Mahbubu'l-Kulûb ve Muhakemetü'l-Lügateyn Adlı Eserlerinde Fiilimsiler*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
10. Eraslan, Kemal (2001). *‘Alî Şîr Nevâyî: Mecâlisü'n-Nefayis I (Giriş ve Metin)*, TDK Yay., Ankara.

- 11.Eraslan, Kemal (2001). *'Ali Şîr Nevâyî: Mecâlisü'n-Nefayis II (Çeviri ve Notlar)*, TDK Yay., Ankara.
- 12.Gezer, Hanife (2012). *Mecâlisü'n-Nefâyis'in İki Nüshasının Karşılaştırılması*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- 13.Karaörs, Metin (1985). *Ali Şîr Nevâyî Nevâdirü's-şebâb (Metin-Dil İncelemesi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- 14.Karahan, Nahide (2009). *Ali Şîr Nevâyî'ye Ait Bir Devâvîn Nüshası İncelemesi (Metin-Dil Bilgisi-Dizin-Sözlük)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- 15.Kut, Günay (1965). *Ali Şîr Nevâyî'nin Birinci Divanı: Garâi-bü's-Sigar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
- 16.Kut, Günay (2003). *Ali Şîr Nevâyî Garâ'ibü's-Sigar: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*, TDK Yay., Ankara.
- 17.Nalbant, Bilge Özkan (2005). *Nevâdirü'n-Nihâye (İnceleme, Metin, Dizin)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- 18.Ölmez, Zuhâl Kargı (1993). *Mahbûbü'l-Kulûb (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- 19.Özdarendeli, Nursel (2001). *Ali Şîr Nevâyî İlk Divan İnceleme-Metin-Dizin*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Edirne.
- 20.Polat, Rabia (2019). *Ali Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Yardımcı Fiiller*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- 21.Seyhan, Tanju Oral (2016). *Ali Şîr Nevâyî Hayretü'l-Ebrar, (Alfabetik Sözlük-Dizin)*, Kesit Yay., İstanbul.
- 22.Sertkaya, Osman Fikri (2001). "Osmanlı Şairlerinde Ali Şîr Nevâyî Tarzı ve Nevâyî'ye Anadolu'da Yazılan Nazireler", *Ali Şîr Nevâyî'nin 560. Doğum, 500. Ölüm Yıl Dönümlerini Anma Toplantısı Bildirileri: 24-25 Eylül 2001*, TDK Yay., Ankara, 2004.

23. Tekin, Gönül Alpay (1967). *Ali Şîr Nevâyî Ferhad ü Şîrin*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
24. Tekin, Gönül Alpay (1994). *Ali Şîr Nevâyî Ferhâd ü Şîrîn: İnceleme-Metin*, TDK Yay., Ankara.
25. Tokmak, Naci (2017). *M...* [manba noaniq]
26. Tören, Hatice (1990). *Ali-Şîr Nevâyî, Sedd-i İskenderî: Metin İnceleme-Dizin* (2 Cilt), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul.
27. Tören, Hatice (2001). *Ali Şîr Nevâyî Sedd-i İskenderî: İnceleme-Metin*, TDK Yay., Ankara.
28. Turgut, Aynur (2002). *Ali Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Kelime Grupları ve Türkiye Türkçesi ile Karşılaştırılması*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
29. Türk, Vahit; Doğan, Şaban (2015). *Ali Şîr Nevâyî Hayretü'l Ebrâr (Metin-Aktarma)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
30. Türk, Vahit (2018). *Ali Şîr Nevâyî Tarih-i Enbiya ve Hükema (Metin-Dizin-Aktarma-Tıpkıbasım)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
31. Türk, Vahit (2020). *Kitab-ı Münşeat (Metin-Dizin-Aktarma-Tıpkıbasım)*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
32. Türk, Vahit (2021). *Ali Şîr Nevâyî Nesayimü'l-Mahabbe min Şemayimü'l-Fütüvve (Tasavvuf ve Mutasavvıflar) (Aktarma)*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
33. Yakupov, Aftondil Erkinov (2020). "İstanbul'da Navoiyning ilk rasmiy devoni yangi nusxasi aniqlandi". 15.01.2020.
<https://kun.uz/news/2020/01/15/istanbulda-navoiyning-ilk-rasmiy-devoni-yangi-nusxasi-aniqlandi>
34. Yıldırım, Pakize (2019). *Ali Şîr Nevâyî'nin Sedd-i İskenderi Adlı Eserindeki Sıfat-fiiller ve Zarf-fiiller*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

№	MAQOLA SARLAVHASI VA MUALLIFLARI	SAHIFASI
I SHO'BA. O'ZBEK TILI TARIXI VA UNING XALQARO ALOQALARDAGI O'RNI		
1	ÖZBƏKİSTAN RESPUBLİKASINDA DİL SİYASƏTİNİN MÜSTƏQİLLİKDƏN SONRAKİ İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ - Elçin İBRAHİMOV Prof. Dr. Qarabağ Universiteti Elm şöbəsinin müdiri	19-35
2	ORTAK DEĞERLERİMİZ: DİLİMİZ, KÜLTÜRÜMÜZ VE ATASÖZLERİMİZ - Ahmet Hamdi SALBAŞ Ali Şir Nevai Akademik lisesi öğretmeni	36-41
3	O'ZBEK TILINING XALQARO MIQYOSDA OMMALASHUVI: RIVOJLANISH OMILLARI VA ISTIQBOLLARI - Bahodirov Botir Baxodirovich - Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi yoshlar ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari	42-47
4	TIL – MILLAT KO'ZGUSI - Baxodirova Mashhura Baxodirovna, Osimova Rayxona Adhamjon qizi - Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari	48-51
5	O'ZBEK TILI TARIXI VA UNING XALQARO ALOQALARDAGI O'RNI - Nazarova O'rozhol Xudoyberdiyevna - Termiz davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	52-55
6	FRANSUZ TILINI TARIXIY RIVOJLANISHI - Usmanova Malika Adilovna Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi "Chet tillar" kafedrasida fransuz tili fani o'qituvchisi	56-58
7	FRANSUZ TILIDA FRAZELOGIK BIRLIKLARI - Andapulatova Firuza Ikramovna - Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi "Chet tillar" kafedrasida fransuz tili fani o'qituvchisi	59-62
8	O'ZBEK TILINING XALQARO MAYDONDAGI NUFUZI: TARIXI, BUGUNI VA ISTIQBOLLARI - Yangiboyeva Umida Ravshanbek qizi Urganch innovatsion universiteti Filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili yo'nalishi, 24-01 guruh talabasi	63-66
9	MAXMUD QOSHG'ARIYNING LINGVISTIK QARASHLARI - Umarov Abroroxuja Vaxobovich Namangan davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	67-70
10	O'ZBEK TILINING XALQIMIZ VA XALQARO ALOQALARDAGI AHAMIYATI - Saidova Dildora Baxtiyarovna TDTU 3-son akademik litseyi o'zbek tili va adabiyot fani o'qituvchisi	71-74
11	O'ZBEK TILI: MILLIY O'ZLIK VA XALQARO E'TIROF RAMZI - Eshnayeve Feruza Qarshiyevna Samarqand davlat chet tillar instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	75-77
12	İLİM ÜZERİNE - Zahro Mahmudova Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi Xorijiy tillar (turk) yo'nalishi o'qituvchisi	78-82
13	"CODEX CUMANICUS"DA İŞLƏNƏN BƏZİ SÖZLƏRİN DİALEKTLƏRDƏ İZLƏRİ - İmanyar QULİYEV AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu, böyük elmi işçi, fil.ü.f.d. Bakı Avrasiya Universiteti, müəllim	83-94
II SHO'BA. HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI		
14	ELBEKNING LUG'ATCHILIK FAOLIYATI HAQIDA - Normamatov Sulton Ermamatovich Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Filologiya fanlari doktori (DSc), professor	96-102
15	IS'HOQXON IBRAT ASARLARIDA IJTIMOYIY-SIYOSIY, MAISHIY LEKSIK QATLAM QO'LLANISHIDAGI LISONIY VA NOLISONIY OMILLAR - Latipov Murotali Mannobovich Guliston davlat universiteti Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.	103-107
16	ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING O'ZBEK TILI TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Abbasova Mubina Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti stajer-tadqiqotchisi	108-112
17	FIZIOLOGIK HOLAT FE'LLARINING O'ZBEK TILIDAN INGLIZ TILIGA TARJIMA QILISHDAGI MUAMMOLAR - Pulat Fozilov Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti mustaqil tadqiqotchisi	113-119
18	DINIY LEKSEMALARINING SEMANTIK VA STILISTIK XUSUSIYATLARI TAVSIFI -Mirzayeva Mashxura Ravshanbek qizi Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	120-124

19	LINGVOPRAGMATIKANING TILSHUNOSLIKDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI - Kobilov Nomoz O'rolovich Sharof Rashidov nomidagi SamDU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi (PhD)	125-128
20	HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI - Abdurasulova Raximaxon Odiljon qizi Namangan davlat pedagogika instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	129-131
21	KULOLCHILIK LEKSIKASIDA DETERMINATSIYA VA TERMINOLOGIZATSIYA HODISALARI Mamatkulova Zilola Rejabaliyevna Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori	132-136
22	QADIMGI VA ESKI TURK BITIKLARIDA TABG'ACH VA QITANY (XITQY) TOPONIMLARI MASALASI - Mamajonov Alisherbek Ravshanbek o'g'li Farg'ona davlat univeristeti Lingvistik: o'zbek tili mutaxassiligi magistranti	137-143
23	HOZIRGI O'ZBEK TILSHUNOSLIGINING DOLZARB MUAMMOLARI - Tilovova Guljahon Dilmurod qizi Shahrizabz davlat pedagogika instituti huzuridagi akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	144-147
24	"MUNOZARA" DRAMASIDA QO'LLANGAN BA'ZI UNDOV SO'ZLARINING LINGVOPRAGMATIK TAHLILI - Usmonova Shaxnozaxon Erkinjonovna TDYU huzuridagi Namangan viloyati akademik litseyi Tillar kafedrasida yetakchi o'qituvchisi	148-151
25	O'ZBEK TILIDA SINTAGMATIK MA'NO VA SINTAGMATIK MUNOSABAT, ULARNING IFODALANISH YO'LLARI - Usmonova Huriniso Sharapovna, Namangan davlat universiteti professori	152-156
26	HID KONSEPTI - Qurbonov Akmaljon Tavakaljon o'g'li Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi	157-162
27	METATIL VA TARIXIY TURKOLOGIYA: 'AT-TUHFATUZ ZAKIYATU FIL-LUG'ATIT-TURKIYA ASARINING ILMIY MEROSI - Xolbekova Nargiza Zohidjonovna FarDU mustaqil izlanuvchisi, FarDU akademik litseyi ingliz tili o'qituvchisi	163-165
28	O'ZBEK VA INGLIZ DISKURSIDA TOLERANTLIKNING MADANIY JIHATDAN IFODALANISHI - Gavharoy Yormatova Abdulla qizi Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ingliz tili o'qituvchisi	166-171
29	O'ZBEK TILIDA O'XSHATISHLI QURILMALAR BADIYATI - Gazibekova Soxiba Yusupovna O'zbek tili, adabiyoti va folklori institutining mustaqil izlanuvchisi	172-176
30	AYRIM DEHQONCHILIK LEKSIKASI ETIMOLOGIYASI - Pirmatova Ozodaxon Sapparboyevna Urganch davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti katta o'qituvchisi	177-181
31	NAMANGAN QIPCHOQ SHEVALARIDA ADABIY TIL LUG'ATINI BOYITISHGA XIZMAT QILUVCHI BIRLIKLAR - Mamatismoilova Xanifa Hayitmirzayevna, NamDTU 2-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Pirmatova Mahfuza Muhibullayevna, NamDTU 2-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	182-189
32	O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA YUKLAMALAR TADQIQI - Ismailova Dilnoza Shavkatovna Toshkent davlat tibbiyot universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	190-195
33	O'ZBEK TILIDAGI SINTAKTIK BIRLIKLARDA KOMMUNIKATIV-PRAGMATIK MA'NO IFODALANISHI - Qazaqova Nozima Abdulboqiyevna, University of Business and Science dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori	196-201
34	XALQ DOSTONLARI LEKSIKASINING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI - Abduqahhorova Muattar Ma'rufjon qizi, Toshkent davlat yuridik universiteti huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	202-207
III SHO'BA. AKADEMIK KITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISH METODIKASI		
35	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR INTEGRATSIYASI - Adizov Bekjon Qo'chchiyevich, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi direktori	209-219
36	«LEKSIKOLOGIYA» BO'LIMINI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING SO'Z BOYLIGINI OSHIRISH YO'LLARI - Ismailova Vasila Shuxratovna, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	220-230

37	AKADEMIK LITSEYDA O'ZBEK TILI O'QITISHNING AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARI - Botirova Soliyaxon Ro'zivojevna O'zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi Toshkent "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyi ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	231-238
38	ADABIYOT DARSLARIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI - Urazova Nargiza Qurdashovna , TXVU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)	239-246
39	O'ZGA TILLI GURUHLARDA ALISHER NAVOIY HAYOTI VA IJODINI O'RGANISH -Shomurodova Sitora Xoshim qizi , "International house – Tashkent" akademik litseyi o'zbek tili fani o'qituvchisi, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)	247-250
40	UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA ONA TILI MASHG'ULOTLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH MASALALARI (Qozog'istondagi ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablar misolida) - Naraliyeva Shahlo Djamalovna , Jumabek Tashenev nomli universiteti katta o'qituvchisi, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD) (Qozog'iston, Chimkent) Hulkar Hamroeva , O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi dosenti, filologiya fanlari doktori (O'zbekiston, Toshkent)	251-260
41	SAID AHMADNING „QORAKO'Z MAJNUN“ASARINI O'RGANISH - Nasriyeva Dilbar Muhiddinovna , Chirchiq davlat pedagogika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	261-264
42	AKADEMIK LITSEY DARS JARAYONIDA "QUTADG'U BILIG" ASARINING O'QITILISHI - Matkarimova Nasiba Bekchanovna , Toshkent davlat transport universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	265-267
43	AKADEMIK LITSEYLARDA ANTON PAVLOVICH CHEXOV HAYOTI VA IJODINI O'RGATISHNING SAMARALI USULLARI - Farida Abdullayeva Xayrulla qizi , Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI akademik litseyi o'zbek tili va adabiyoti fani o'qituvchisi	268-272
44	AKADEMIK LITSEY DARSLIKLARIDA TAQLID SO'ZLAR MAVZUSINING BERILISHI TO'G'RISIDA - Narziyeva Nazokat Abdurasulovna , Samarqand davlat chet tillar instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, SamDU mustaqil izlanuvchisi	273-277
45	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI -Mansurova Zilola Bahodirovna , Navoiy davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	278-283
46	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI FANINI O'QITISHDA INGLIZ TILI METODIKASIDAN FOYDALANISH TAHLILI - Ashurova Feruza Maxamadyusupovna , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi chet tillari kafedrasida ingliz tili fani o'qituvchisi	284-288
47	ADABIYOT – SO'Z SAN'ATI - Xakimova Shapoat Pazliddinovna , Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	289-293
48	ABDULLA QODIRIY IJODINI O'RGATISHDA INNOVATSION USULLARDAN FOYDALANISH - Djabbarova Nodira Shovkat qizi , Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	294-297
49	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI VA ADABIYOTINI O'QITISH METODIKASI - Ahmadaliyev Shohruh , Toshkent Davlat Yuridik Universiteti huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi Matematika fani o'qituvchisi	298-303
50	ADABIY TA'LIMDA O'QUVCHILARNING IJODIY FAOLIYATINI LOYIHA TEXNOLOGIYASI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASI - Mamatova Maxbuba Abdulboqi qizi , Namangan davlat pedagogika instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	303-306
51	AKADEMIK LITSEYLARDA O'ZBEK TILI DARSLARIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH - Toshmurodova Xalima To'raxonovna , Chirchiq davlat pedagogika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	307-310
52	KOMIL INSONNI TARBIYALASHDA DIDAKTIK ADABIYOTNING O'RNI - To'xtaboyeva Muyassar , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani, oliy toifali o'qituvchisi, falsafa fanlar doktori (PhD) Jo'rayeva Muhabbat , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani oliy toifali o'qituvchisi	311-315
53	ADABIYOT O'QITISHDA BADIY TAHLIL MUAMMOLARI - Hamdamova Manzura Jurabayevna , Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	316-319

54	ONA TILI DARSLARIDA YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH - Achiliva Nasiba Saidovna , Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot o'qituvchisi	320-324
55	AKADEMIK LITSEYLARDA "MA'NO KO'CHISH YO'LLARI" MAVZUSINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI - Egamberdiyeva Vazira G'ulomovna , Guliston davlat universiteti akademik litseyi Ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	325-328
56	ADABIYOT DARSLARIDA FSMU TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH - Matluba Rahmonova Usmonovna , NamDU akademik litseyi o'zbek tili va adabiyoti o'qituvchisi	329-333
57	«HOL VA UNING USLUBIYATI» MAVZUSINI O'RGANISHDA AXBOROT VA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING QO'LLANILISHI - Achilova Zarina Saidovna , Samarqand iqtisodiyot va servis instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	334-338
58	ADABIY MATN ASOSIDA LINGVOMADANIY KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHDA INTERFAOL METODLARNING O'RNI - Norov Jamshid Nurulloevich , Buxoro davlat pedagogika instituti, Xorijiy tillar kafedrası tayanch doktoranti	339-342
IV SHO'BA. RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI		
59	SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA O'ZBEK TILINI O'QITISH: IMKONIYATLAR, USULLAR VA MUAMMOLAR - Aliqulova Dilbar Esanovna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari	344-352
60	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR IMKONIYATLARI. "RAQAMLI O'ZBEKISTON - 2030" STRATEGIYASI - Shodiyeva Nigora Murodullayevna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi informatika fani o'qituvchisi	353-358
61	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING RIVOJLANISH IMKONIYATLARI - Sulaymonova Nafisa Sattorovna , Navoiy davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	359-362
62	TILSHUNOSLIKDA KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARNING O'RNI - Qosimova Dilnoza Toshkanovna , O'zDJTU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	363-367
63	ЦИФРОВАЯ ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ТЕКСТА: СОЗДАНИЕ КОМИКСОВ ПО РАССКАЗУ А. КАХХАРА «ДВА САПОГА-ПАРА» С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ CHATGPT - Атабекова Айну р Женисбековна, Преподаватель русского языка и литературы. Академический лицей Филиала РГУ нефти и газа(НИУ) имени И.М.Губкина	368-372
64	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Tilovova Guljahon Dilmurod qizi , ShDPI huzuridagi akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	373-376
65	ONA TILI TA'LIMIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI - Baxodirova Mashhura Baxodirovna , Osimova Rayxona Adhamjon qizi, Farg'ona davlat texnika universiteti 1-son akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari	377-381
66	THE ROLE OF LANGUAGE IN THE DIGITAL AGE - Ibragimova Hurriyat Uchqun qizi , JMCU master's student in Journalism Teacher of Uzbek Language and Literature at the M.S. Vosiqova Academic Lyceum under Tashkent State University of Law	382-387
67	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Bahodirova Dildoraxon Zarifjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	388-390
68	RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR DAVRIDA O'ZBEK TILINING IMKONIYATLARI - Saminova Muslimaxon Quadratjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	391-394
69	YAPAY ZEKÂ VE ÖZBEK DİLİ: SORUNLAR VE ÇÖZÜMLER - Allanazarova Anora Muxobir qizi Shahrizabz davlat pedagogika instituti 1-kurs magistranti.	395-400
70	RAQAMLI ASRDA ONA TILI ORQALI MILLIY QADRIYATLARNI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH- O'rinova Sayyora Xolmirzayevna , TDYU huzuridagi Namangan viloyat akademik litseyi "Tillar" kafedrası ona tili va adabiyot fani bosh o'qituvchisi	401-409

V SHO'BA. TURKIY XALQLAR ADABIYOTI TARIXI

71	MUSTAQILLIK DAVRI O'ZBEK –AZARBAYJAN ADABIY ALOQALARI: NIZOMIY “XAMSA” SINING TARJIMASI HAQIDA - Ashurova Gulbahor Nurullayevna , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti	411-418
72	TURKIYADA ALISHER NAVOIY IJODINI O'RGANISHNING YETAKCHI TENDENSIYALARI - Cho'lliyeva Latofat Sevindikovna , ToshDO'TAU tayanch doktranti, ToshDO'TAU akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	419-438
73	ИСТОРИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ - Султанова Майя Туйчиевна , преподаватель АЛ САМ ГИИЯ Академический лицей Самаркандского Института Иностранных Языков Республика Узбекистан, г. Самарканд	439-443
74	ALISHER NAVOIY IJODINING TURKIY XALQLAR ADABIYOTIDA O'RGANILISHI - Karimova Yulduz Baxtiyorovna (PhD) , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	444-448
75	ADABIY MUHITNING QODIRIY IJODIGA TA'SIRI - Abdilakimov Dilruxjon Rajab o'g'li Toshkent kimyo-texnologiyalari instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	449-455
76	O'RXUN-ENASOY BITIKLARI ASOSIDA TURKIY XALQLAR ADABIYOTI TARIXI -Madaminova Rayhona Alisher qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	456-459
77	MAHMUD QOSHG'ARIY VA UNING TURK ADABIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Madina Zokirova Shuhratjon qizi , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	460-463
78	MAHMUD QOSHG'ARIY – TURKIY TIL VA ADABIYOTINING ASOSCHISI - Satimova Ra'noxon Habibullayevna , Andijon davlat tibbiyot instituti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	464-469
79	YUSUF XOS HOJIBNING TURKIY XALQLAR ADABIYOTIGA QO'SHGAN HISSASI - Ne'matova Benazir Adilbekovna , Farg'ona davlat universiteti akademik litseyi xorijiy tillar yo'nalishi o'quvchisi	470-473
80	JAZBIYNING TURKIY DEVONI QO'LYOZMALARI - Samadova Madina Zafarjon qizi , Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	474-479
81	XIDIR DERYAYEVNING “QISMAT” ASARI TAHLILI -Xolmurodova Mahliyo , Termiz davlat pedagogika instituti o'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 4-bosqich talabasi	480-482
82	ILM VA ADABIYOTNING SINTEZI: "OLIM-SHOIR" MODEL - Akbarova Sayyora Sobirovna , Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi, Shamsiddinov Nasriddin Bahriddinovich , Toshkent davlat texnika universiteti akademik litseyi matematika fani o'qituvchisi	483-488
83	YOSHLAR TARBIVASIDA MILLIY TILNING O'RNINI VA AHAMIYATI - GO'ZALOY MAMEDOVA Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti akademik litseyi oliy toifali, ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi	489-491

